

ЧОМУ ВІЙНА ТРЕВАЛА ЧОТИРИ РОКИ.

Нема нічого таємного, що рано чи пізно, це стало-б явним. Державні мужі, що з своєї волі чи примусово віддалилися від справ, мають звичку пробалакуватися і говорити такі речі, що їх доводилося за часів їхньої активності старанно замовчувати. Мемуари бувають сановників є через те дуже повчальні і часто вони багаті та цікаві на несподіванки.

Колишній міністер закордонних справ Великої Британії лорд Грей, опублікував спогади про свою політичну діяльність за 25 років — з 1892 до 1916 р. Після димісії коаліційного кабінету Есквіта 1916 р. лорд Грей більше до дипломатичної діяльності не вертався. Про останні роки світової війни, отже, не згадується в його мемуарах і підписання миру відбулося без його участі. Але в своїх спогадах він оповідає про цікавий епізод кінця 1915 і початку 1916 року, коли Німеччина була на вершині своїх військових успіхів, а союзники досить поважно думали про те, чи не доведеться їм незабаром схилитися перед силою німецької зброї.

Франція та Росія, що тяжко потерпіли від війни, покладали всі свої надії на Англію. Але Англія, як признається лорд Грей, знала, що через декілька місяців вона повинна була зменшити допомогу союзникам гіршими і морським тоннажем, бо ресурси її зменшувалися. Це неминуло повинно було збільшити бажання миру у союзників Англії і можливо це й примусило-б їх вийти з війни. Англія в цьому разі продовжувала дуже складну гру, бо не задовго до цього вона, як каже лорд Грей, відмовилася від дуже вигідної пропозиції, зробленої президентом Злучених Держав, Вільсоном. Проте, треба додати, що пропозиція ця була вигідна переважно для Франції та Росії.

Президент Вільсон, як з'ясується з мемуарів Грея, розумів нейтралітет Злучених Держав досить оригінально. Вже з

кінця 1915 року його близький друг і найближчий радник, полковник Гавз, провадив за його дорученням секретні переговори з лордом Греєм відносно допомоги, що її Америка могла-б подати союзникам, щоб досягти вигідного миру. У лютому 1916 р. полковник Гавз склав спільного з англійським міністром закордонних справ меморандум, що його текст одобрив президент Вільсон. В цьому меморандумі підтверджується, що в той момент, як Вільсон дізнається, що Франція та Англія вважають момент за зручний для миру, президент Злучених Держав візьме на себе ініціативу скликати мирову конференцію. Коли Німеччина від цієї пропозиції відмовиться, то Злучені Держави оповістять її війну.

Умови, на яких на думку Вільсона треба було підписувати мир, подіяли у відношенню Бельгії, поверненні Альзасії і Лотарингії Франції і втім, щоб дати Росії вихід у чисте море. За свої територіальні втрати Німеччина мала одержати кілька колоній. Коли-ж від конференції відмовляться союзники, то проти них миролюбивий Вільсон не давав уживати ніяких репресивних заходів.

Чи мусів англійський уряд передати пропозицію Вільсона своїм союзникам? Лорд Грей надзвичайно наївно оповідає про свої вагання в цьому питанні. На його думку, краще було-б не бентежити Французів. "Але, — пише Грей, — беручи на увагу, що полковник Гавз мав у Парижі приватну нараду з Бріаном та з Жулем Камбоном, я сказав, що вважаю за свій обов'язок повідомити приватно Бріана про те, що мені сказав Гавз". Про те, щоб інформувати російський уряд, лорд Грей навіть і не подумав.

"В цей момент нам нічого було робити з американською пропозицією, — додає автор мемуарів. — Ми гадали і треба думати, що і Французи поділяли нашу гадку, що розгром німецької армії є єдиним пев-

ним способом для повалення прусського мілітаризму". "Тільки поразка Німеччини може закінчити війну задовольняюче і забезпечити майбутній мир" — писав лорд Грей кабінетові міністрів.

Військовий комітет англійського уряду цілком підтримував думку міністра закордонних справ. Вислухавши, повільно домішав про плани Вільсона, комітет одностайно постановив, що не настав ще момент говорити про мир. Поражжю Німеччини визнано було за єдиний бажаний кінець війни. Однак, американську пропозицію не зовсім було відкинуто. Англійський уряд вирішив держати його про запас на той випадок, коли союзники зазнають поразки і коли треба буде вилунити на побідну Німеччину. Англія, таким чином, дійсно нічим не ризикувала: на випадок перемоги вона накинута-б Німеччині свої умови, а в разі німецьких успіхів, завжди можна було-б під загрозою втручання Америки у війну на боці союзників примусити Німеччину згодитися на мирову конференцію.

Але, що насамперед кидається в очі в мемуарах лорда Грея — це велике бажання Англії довести війну до цілковитого перемоги і до розгрому Німеччини, не зважаючи на те, що пропозиція Вільсона, властиво кажучи, давала повне задоволення вимог і претензій Франції до царської Росії. Ми не знаємо, звичайно, чи імператорська Німеччина захоплена своїми військовими успіхами, згодилася-б на пропозицію Вільсона? Але, беручи на увагу ультимативний характер цієї пропозиції і обиди Німеччині колоніальні компенсації, можна додумати, що ґрунт для переговорів можна було-б знайти. Англія всіма способами навіми-це затягувала війну для того, щоб остаточно зламати військову, морську, промислову й колоніальну могутність Німеччини.

Мемуари лорда Грея тільки підтверджують ці давно відомі факти.

С. Яворський.

Не забувайте про пресовий фонд наших часописів.

ГОЛОВНІ ТОЧКИ КОНСТИТУЦІЇ СОЮЗА РАДЯНСЬКИХ РЕСПУБЛІК.

Союз Радянських Соціалістичних Республік утворився за ініціативою Радянської У. Герб, прапор і столиця С.Р.С.Р. З'їзд Рад в Москві 30. грудня 1922 року затвердив угоду та поручено Центральному Виконавчому Комітетові виробити текст декларації.

Центральний Виконавчий Комітет С.Р.С.Р. на своїй другій сесії 6. липня 1923 р. затвердив декларацію та спільну угоду про утворення С.Р.С.Р. тобто конституцію.

Склад Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

В склад С.Р.С.Р. входять: 1) Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка (С.Р.Ф.Р.); 2) Українська Соціалістична Радянська Республіка (У.С.Р.); 3) Білоруська Соціалістична Радянська Республіка (Б.С.Р.); 4) Закавказька Соціалістична Федеративна Радянська Республіка (З.С.Ф.Р.), до якої входять: Грузія, Вірменія, Азербайджан.

Всі республіки входять в Союз на принципах рівноправності. Кожна з союзних республік має право вийти з Союзу. Союз Р. С. Р. охороняє суверенні права союзних республік.

Конституція С.Р.С.Р.

Конституцією встановлюється закон, що окреслює головні риси державного ладу.

Перша радянська конституція С.Р.С.Р. була затверджена 10. липня, 1918 року на V. З'їзді Рад, а конституція С.Р.С.Р. затверджена 6. липня 1923 року 2-ю сесією Союзного Ц. В.К.

Конституція С.Р.С.Р. складається з двох частин: 1. з Декларації; 2. з Угоди.

Угода містить в собі 11 розділів: 1) компетенція верховних органів влади С.Р.С.Р.; 2) суверенні права союзних республік і спільна держава; 3) З'їзд Рад Союзу; 4) Ц. В. К. Союзу; 5) Президія Ц. В. К. Союзу; 6) Рада Народних Комісарів; 7) Найвищий Суд; 8) Народні Комісаріати; 9) Об'єднане Державне Політичне Управління; 10) Спільні Республіки; 11) Герб, прапор і столиця С.Р.С.Р.

говий або надзвичайний З'їзд Рад.

На спільних засіданнях Союзної Ради і Ради Національностей кожна палата голосує окремо.

Для кворума в кожній палаті потрібно присутності однієї третини всіх членів. Кожна палата вибирає собі президію з 7-ох членів. Обидві президії повинні входити в склад президії Союзного Ц. В. К.

Члени Ц. В. К. як Союзної Ради, так і Ради Національностей користуються однаковими правами.

Компетенція верховних органів влади С.Р.С.Р.

Всесоюзний З'їзд Рад і Ц. В. К. мають право представляти Союз в міжнародних відносинах, вести дипломатичні переговори, заключати політичні й господарські угоди з чужими державами; змінювати зовнішні кордони Союзу і міжсоюзні кордони; припиняти нові держави до Союзу, проголошувати війну і мир, керувати зовнішньою торгівлею, встановлювати план народного господарства Союзу, керувати транспортними та поштово-телеграфними справами, затверджувати державний бюджет Союзу, встановлювати грошову систему і встановлювати та визначати інші загальносоюзні закони.

Право затверджувати чи змінювати ці закони на підставі конституції належить до Всесоюзного З'їзду Рад.

Президія Центрального Виконавчого Комітету.

В часі між сесіями Ц. В. К. С.Р.С.Р. верховним органом влади є президія Ц. В. К. в складі 21 членів, в тому числі повний склад президії Союзної Ради і Ради Національностей. Ц. В. К. вибирає після числа Союзних Республік 4-ох голів з числа членів Президії і одного секретаря. Голови Ц. В. К. виконують свої обов'язки по черзі.

Президія Ц. В. К. відповідає наперед Всесоюзним Центральним Виконавчим Комітетом.

Рада Народних Комісарів.

Рада Народних Комісарів С.Р.С.Р. є виконавчим і розпорядчим органом Ц. В. К. і складається з голви Раднаркому, за-

ступника і народних комісарів загально-спільних Наркоматів: 1) закордонних справ; 2) військових та морських; 3) зовнішньої торгівлі; 4) шляхів; 5) пошти та телеграфів. З об'єднаних Наркоматів: 1) праці, 2) фінансів, 3) робітничо-селянської інспекції, 4) вищої ради народного господарства і 5) внутрішньої торгівлі.

Загальні Народні Комісаріати Союзу мають при Союзних Республіках своїх уповноважених, що безпосередньо їм підлягають.

Рада Народних Комісарів є відповідальна перед Центральним Виконавчим Комітетом С.Р.С.Р. та його Президією.

Герб, прапор і столиця С.Р.С.Р.

Державний герб С. Р. С. Р. складається з серпа й молота на земній кулі, що міститься в середині вінка з колосків а ланцюгом на п'яти мовах "Пролетарі всіх країн, єдність!". На верху над гербом п'ятикутна зірка.

Державний прапор Союзу Р. С. Р. червоний з намальованим на нем державним гербом. Столиця Союзу Радянських Соціалістичних Республік — Москва.

Це є коротенький начерк головних точок конституції Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Нам треба за всяку ціну поставити собі три завдання: по-перше — вчитися, по-друге — вчитися, і по-третє — вчитися.

Левін.

МЕЛЬНИЧУК, ШЕРЕМЕТА І ЦЕПКО боролися за правду і вмерли за неї, а вороги робітництва обидили їх чисті по-статі після смерті — брехнею. На концерті-святі в третю річницю смерті Мельничука й Шеремети, що відбувається в найбільшій залі в селі У.Р.Д. у Вінніпегу, пролет. письменник т. Ірчан, вигосить реферат на тему: "ПРАВДОЮ ПРОТИ БРЕХНІ" і на основі документів докаже, хто такі були т.т. Мельничук і Шеремета. Приходьте всі на це свято! Заповніть салю по береги! До-відайтеся про правду!

М. ІРЧАН

11)

В обороні робітничо-селянських героїв Мельничука і Шеремети

(Продовження.)

Мельничук мав сіру куртку і сиву-баранкову шапку. Інші були повдгані в російські військові шинелі та теж в сиві-баранкові шапки. І це може й багато шкодило їм, бо населення дуже звертало увагу на них, а через це й туди було критися їм по селах... Таких шапок і шинелів в Галичині ніхто не носив...

Думаю, що й др. Старосільський може потвердити це хоч-би й сьогодні.

Описавши розстріл Мельничука і Шеремети, дещо затягуючи а дещо додаючи, пан Д. Д. Лецишин сподівався крокодилячими сльозами:

Вінним сром сплять молоді герої, а спільну їх могилу що року вкривають цвітами ті, котрим пам'ять полєзних дорога. Вони поклали за волю свого нещасного, поневоленого як і всіми так і червоними катами, народу. А тут, в Канаді, поробили їх — комуністами.

Чи Мельничук і Шеремета були комуністами, чи в Канаді їх зробили, про це ми зараз переконаємось. В цьому випадку я борюся честь розстріляних товаришів і мені гарно, що хоч цим могу піхти їхньої героїської смерті, прислужитися їм.

Свої докази я опираю на: 1) особистих відомостей, 2) відповідальних посадах Мельничука і Шеремети на Рад. Україні, 3) свідченнях цілого ряду бувших старшин У.С.С., 4) листах Мельничука і Шеремети і 5) на чисто ключовому характері "дванадцятки".

Тепер же по порядку:

1. Як найближчий товариш по полку, знаю, що Мельничук Степан вступив в Комуністичну Партію України десь при кінці березня 1920 року, а Шеремета Петро з початком квітня 1920 р. В полку і цілій бригаді У.С.С. не було таємницею, хто був комуністом, а хто ні. Оба товариші належали перш усього до комгуртків своїх курінів, а на збірання, раз в тиждень приходили до загально полкової партійної організації.

2. Мельничук і Шеремета займали на Україні такі посади, на які в той час призначували тільки члени партії: Шеремета — командир куріня, Мельничук — командир сотні. Від непартійних людей червоне командування могло надіятися кожної хвили зради, тому й не дови-

ряло безпартійній людині важніших становищ в армії. Шеремета командував тисячковою люди, Мельничук двома сотнями. Далі і на громадську працю, після служби в війську, обох товаришів призначували установи обкомістичної партії і хто знає відносини на Україні в 1920-1922 р.р., той не буде сперечатися, що на такі посади призначувало виключно комуністів.

3. Що Мельничук і Шеремета були членами Комуністичної Партії України, можуть потвердити такі бувших старшини У.С.С., що були з ними в одному полку до кінця квітня 1920 р., а деякі й довше: др. Носковський Зенон, бувший сотник У.С.С. і командир 1-го полку (живе тепер в Чехословаччині); М. Чичкевич, бувший сотник У.С.С. і командир куріня (тепер у Відні); Давид, бувший сотник У.С.С. і командир 402-го галицького радянського полку (тепер в Києві, член "Березилі"); др. Іван Іванець, бувший поручник У.С.С., артист маляр (тепер Прага); Василь Косак, бувший поручник У.С.С. (тепер Відень); Володимир Огоновський, бувший четар У.С.С. (тепер Відень); др. Ганс Кох, бувший сотник У.С.С., пом. начальника штабу бригади Ч.У.С.С. і пізніше начальник штабу 132-ої пластунової червоної бригади, в якій курінь Шеремети підчас великого наступу на Польщу літом 1920 р. (тепер Відень); Іван Ткачук, бувший четар У.С.С. (тепер Катеринослав); др. Ростислав Заклинський (тепер університет в Кам'янці на Поділлі); др. Палів Омелян, бувший сотник У.С.С. (тепер Київ); Корнило Гаврилів, був. саніт. поручник У.С.С. (тепер Київ); Семен Ткачівський, був. хорунжий У.С.С. (тепер Київ); Микола Романюк, був. четар У.С.С. (тепер Харків); Іван Сембай, був. четар У.С.С. (тепер в Канаді) і інші. Старшини, які сьогодні живуть в Галичині свідомо не подаю, щоб не наражувати їх на неприємності з польською владою. А їх там є багато.

Знаючи, що більшість з наведених мною осіб не мають нічого спільного з комуністичною партією і є безпартійними, але в той час (1920 року) вони знали про це, що т.т. Мельничук та Шеремета були комуністами і з кожної хвили могли служити їхніми адресами. До всего цього

додаю, що рідні Мельничука і Шеремети, брати і сестри, можуть кожної хвили тек потвердити, що Вони були комуністами і коли цього буде потрібно, я — зроблю.

4. Листи Мельничука і Шеремети з Радянської України до своїх рідних в Галичині і до товаришів на Україні.

В моїм збірнику знаходяться всі листи т.т. Шеремети і Мельничука з Радянської України до рідних в Галичині і треба признати, що т. Шеремета більш обережно писав їх, як т. Мельничук. Коли Мельничук звичайно в своїй листі не закривав своїх поглядів і пише прямо, то Шеремета подає переважно тільки вістки про своє життя, мріє про побачення з рідними та про спровадження рідної сестри на Україну (на більшовицьку Україну!) і легко, кількома словами, інформує рідних про добре положення на Україні. Для кожного здорово-думаючого ясно, що Шеремета боявся писати про політичні справи до дому, раз тому, щоб не наражати рідних на прикристи з польською владою і друге — може й сумнівався, чи зрозуміють його. З Мельничуком інакше. Його рідня більш інтелегентна, освічена, а сестри і брати або мали вже покінчену середню школу, або докінчували її і — як я вже згадував, більшість його листів за мою допомогою, йшла в Галичину через Чехословаччину. Все-ж таки розглянемо, що цікавіше.

Петро Шеремета.

Здається сильним аргументом, що промовляє за тим, що Петро Шеремета був більшовиком є хоч-би це, що зазначив сам Шеремета друку С. Баранові в чортківській тюрмі при списуванні ним життєпису для історії:

"В часі наступу більшовиків на Польщу літом 1920 року, як командант сего куріня брав участь в офензиві, здобув курінем Володимир Волинський і Грубешів і визначився разом з курінем в багатьох битвах, за що навіть одержав часті похвали від червоного командування". Чи людина, яка ненавиділа більшовиків, могла по їх боці і за справу більшовицької держави наражувати в боях своє життя і боротися аж так, щоб одержувати похвали від більшовицького командування? А тоді-ж всі вороги більшовиків були при боці Польщі і Шеремета міг легко в першому-ж бою перейти до петлюрівців, які з жовто-блакитними прапорами утікали на Варшаву, а Петлюра цілувався з Пилсудьким.

Далі: Як-би Шеремета ненавидів більшовиків то не писав-би так прихильно про Україну в листах до своїх рідних:

"Вчися Дорочко, а як скінчиш школу, на-відаеш мене, приїдеш і глянеш на Україну". (лист до сестри з Бердичева 16. травня 1922 р.)

"Я здоров, поводитись дуже добре. Тимчасово перебувати буду в Києві, куди їду по моїм службовим обов'язкам. На Україні того року гарні живна. Люди починають жати, урожай за-повидається гарний... Новини яких зі мною за-трапляються. Всі новини тейшого життя Вам не-цікаві, тому писати про них не буду"... (з листа до рідних, 14. V. 1922 р., з Бердичева).

"Сейчас на Україні гарний врожай, то й голодних не буде. Вже й сейчас положення по-правилось і люде не голодують. Дорога Доро! Справді, як-би Ти їхала в Київ, заїдь в Бердичів до нас, ми радо Тебе приймемо. А я — не скоро буду у Вас... Я учительню, вчу українську і німецьку мови в укр. гімназії... Як будеш писати, опиши мені життя в селі, культурно-просвітне. На Україні воно йде скорим темпом. Жити тут добре, хоч край аж тепер, після війни, відживає"... (з листа до рідних 18. VII. 1922 р. з Бердичева).

В моїх руках лист рідного брата Петра Шеремети — Хведора, який після розстрілу Петра, переслідуваний жандармами, утік на Радянську Україну і живе тепер в Києві. Посилаючи мені деякі матеріали до історії "дванадцятки", він пише між иншим:

"В сотні є тут багато матеріалу поміж товаришами, котрі з ним (Петром) теж міряли революційні шляхи і є кілька фотографій і з них теперішніх рисунків. Є ще теж прапор, котрий Петро отримав на руки від найбільшого вождя пролетаріату Леніна, за героїство цілого-талицького куріня Ч.У.С.С. Це все знаходиться в тов. політроба Моравського... Посилаю теж одну статтю зі стінної газети, написану Петром, що як був в Червоній Армії в Бердичеві, котру переховував тов. Лабега"... (з листа до мене, Київ 5. IV. 1924 р.)

Стрілецька газета зветься "Ч.У.С.С." (Черв. Укр. Січ. Стрілець), що має такий підпис: "Літ. політ.-агіт.-гуморист.-тижневик Черв. Укр. Стрілець. Адреса: "по дорозі на Львів".

Мotto газети: "А ми тую стрілецьку славу збережемо!"

І зараз, в редакційній статті:

"Ч.У.С.С." авангард галицького пролетаріату зносили все терпеливо і своїми малими силами допомагали пролетаріатові освободитися з кайданів капіталістичного світа. І через це, щоб задержати пам'ять тих людей-передовиків Ч.У.С.С. — ми рішили випустити в світ отсю газету".

(Далі буде.)

ВСЯЧИНА.

Свобода преси. — Редактор "Дейлі Ньюс" в Юрека, Каліфорнія, засуджений за те, що критикував суддю, на 1000 днів арешту, або на 200 доларів кари. А що редактор бідний, то мусить відсидіти 1000 днів... за критику.

Муссоліні і Максим Горький. — На розказ Муссоліні, переведено трус в помешанні російського письменника Максима Горького в Соренто, в Італії.

Цар пише конституцію. — Цар Кирило на європейському смітинку пише конституцію.

"Тризуб". — Петлюрівські "отамани" на парижському смітинку почали видавати зошит — "Тризуб". В першому числі скажуться, що їм бракує літерів для української мови. Здається, що поза літерами їм багато ще бракує розуму.

Блаженні віруючі. — Мешканець Гартфорда, Злуч. Держави, А. Персон, побував за останні три роки — 8 хат для своїх помешрих своїх. Він вірив, що вони невдовзі воскреснуть, а тим часом і сам помер.

З царства Лича. — Національна асоціація Негрів в Злучених Державах опублікувала статистичні дані, що в 1889 року до неї часу в Злучених Державах лічовано 90 жінок.

Відновляйте передплату на "Укр. Роб. Вісті"!